

Fundament van de ware weg

16 maart 2014 – 2e zondag van de veertigdagentijd A – Dominicuskerk Utrecht

Genesis 12,1-4a; Psalm 33;
2 Timoteüs 1,8b-10;
Matteüs 17,1-9

1.

Kort voor het fragment uit het evangelie van Matteüs dat we zojuist hoorden, zes dagen eerder, had Jezus aan zijn leerlingen gevraagd wat zij van hem dachten. Ze probeerden het te zeggen en ze gebruikten daarvoor – hoe zou het ook anders kunnen – de woorden en begrippen die ze hiervoor ter beschikking stonden: ‘Johannes de Doper’, zeiden zij, ‘Elia’, ‘één van de profeten’; Petrus zei: ‘jij bent de Christus, de Gezalfde, de Zoon van de levende God.’ Dat zei hij terecht volgens Jezus, maar het bleven tot op grote hoogte woorden die verwezen naar halve inzichten. Vandaag gaat het niet om woorden. Vandaag gaat het om wat die woorden – per definitie gebrekkig – uitdrukken en om wat begrippen nooit echt in de greep weten te krijgen. In het evangelie van vandaag wordt duidelijk dat wat in Jezus zichtbaar wordt alle begrippen te boven gaat en aan alle woorden voorbij is. Jezus verschijnt vanmorgen als puur licht zoals God puur licht is: zijn kleren zijn wit als licht en zijn gezicht is als de zon waarin alles in zijn ware gedaante zichtbaar wordt. De vraag is niet langer hoe Jezus en zijn geschiedenis, niet langer hoe zijn woorden en daden moeten worden geïnterpreteerd en van het juiste label voorzien. Vandaag wordt duidelijk dat al het andere moet worden gezien in het licht dat van hem uitgaat. Wij verschijnen als dat wat wij echt zijn alles verschijnt als wat het voor Gods aangezicht is in dit licht.

Petrus wil dit licht vasthouden. Hij wil, zo zegt hij, er een hut voor bouwen, een tent, een huis. ‘Hij wist niet wat hij zei’, becommentarieert de evangelist Lucas in zijn versie van dit verhaal deze wens (9,33), en inderdaad, hoe zou je ooit het licht kunnen vangen, de zon kunnen grijpen, een hut of een tent of een huis kunnen bouwen dat God kan vangen en bevatten? Als de evangelist Marcus hetzelfde verhaal vertelt, geeft hij als verklaring van Petrus’ gedag dat Jacobus en Johannes en hij door wat ze met Jezus zagen gebeuren ‘buiten zichzelf van angst’ waren (Mc. 9,6). Mensen zoeken hartstochtelijk naar wat hun leven in een zinvol licht kan zetten, maar als dat licht op een onverwachte manier op ons leven valt en er van dit leven andere dingen zichtbaar worden dan we misschien verwachtten of hoopten, schrikken de meesten van ons terug. Wie geeft de regie over zijn leven graag uit handen? Wie verlaat vrijwillig de plaats waar hij de weg weet, de gewoonten kent, waar de dingen vertrouwd zijn en waar zij iemand is, wie verlaat vrijwillig de plaats waar zij of hij thuis is zonder te weten waar hij terecht zal komen? Dat is angstaanjagend en het is ook echt gevaarlijk.

2.

Toch wordt dat in de eerste lezing van Abram gevraagd, zomaar, zo lijkt het, uit het niets. Er wordt in de eerste hoofdstukken van het Bijbelboek Genesis verteld over Adam en Eva, over Kain en Abel, over Noach en de redding uit de allesvernietigende vloed, over de toren van Babel en hoe de volkeren van de mensen over de gehele aarde verspreid werden. En dan klinkt het aan het begin van hoofdstuk 12 plompverloren: ‘En de Ene sprak tot Abram: “Trek weg uit je land, [...] naar het land dat ik je zal aanwijzen” (Gen. 12,1). Je plek is niet waar je alleen kunt overleven door

je aan te passen waar het moet en je eigenheid te poneren waar het kan. Je bestemming ligt niet in wat mogelijk lijkt, Gods wil is dat mensen tot hun bestemming komen en dat *schept* mogelijkheden.

Het is, als je het tot je door laat dringen, een verbijsterende belofte die God aan Abram doet: 'Ik, de Ene je God zal degenen zegenen die jou zegenen, maar degene die jou verwenst zal Ik vervloeken' (Gen 12,3). Volgens het gebruikelijke perspectief worden degenen die geen vaste woonplaats hebben hooguit getolereerd door degenen die dat wel hebben. Zij dienen zich daarom gedeisd te houden, zich aan te passen aan wat er van ze wordt geëist en zich te beperken tot wat van ze wordt geaccepteerd. In het Bijbels perspectief worden degenen die wel een vaste woon- en verblijfplaats hebben, beoordeeld op hun verhouding met degenen die als vreemdelingen onder hen verkeren. God is met degenen verbonden die geen vaste woonplaats hebben, de lotgenoot van degenen die niet veilig zijn, de bondgenoot van degenen die zijn aangewezen op barmhartigheid en geen huis of hut of tent voor zichzelf hebben. De God van Abram is zelf een zwerver en het eigendom of de onderdaan van niemand – wel op de laatste plaats van degenen die hij roept zijn wegen te gaan en de ruimte vrij te houden van zijn aanwezigheid.

Als Matteüs vertelt dat Petrus hutten of tenten wil bouwen voor Jezus, Elia en Mozes, onthoudt hij zich, anders dan Marcus en Lucas, van commentaar. Alsof hij het oordeel nog even opschort. Hij weet evengoed als de andere Bijbelse schrijvers dat God niet in door mensenhanden gemaakte tempels woont, dat Gods wijsheid zich niet laat beheersen of temmen, dat Gods Geest niet naar de pijpen van mensen danst. Maar mensen hebben plaatsen nodig waar God te ontmoeten valt, tijden als deze veertigdagentijd, waarin de aandacht opnieuw gericht wordt op Gods licht, gemeenschappen waar het getuigenis van Gods betrokkenheid bij mensen in ere wordt gehouden. Mozes is in het visioen van het evangelie van vandaag het zinnebeeld van de Wet, beeld van de gerechtigheid die het leven voor God welgevallig maakt, teken van onze roeping om in onze omgang ermee mensen, dieren en dingen de eer en het respect te geven dat hen toekomt. Elia is in het visioen het zinnebeeld van de profeten, degenen die met woorden die God ze te spreken geeft in de geschiedenis van Israël vastgelopen verhoudingen openbreken degenen die zich tot tolk laten maken van Gods passie voor recht en gerechtigheid als wetticisme en regelzucht die uit beeld dreigen te duwen.

Wie zou willen beweren dat we de aanwezigheid van Mozes en Elia niet nodig hebben, dat wij geen woonplaats voor ze dienen te bouwen? Wij zou beweren dat we voor het gezag waarmee Jezus de woorden wist te spreken die uit de mond van God komen geen plaats onder ons vrij zouden moeten proberen te houden? Zijn onze kerken, is de kerk als locale en wereldwijde gemeenschap niet geroepen om zo'n vrijplaats te zijn, zo'n hut of tent of huis? Is ieder van ons daartoe niet geroepen, afzonderlijk en met elkaar, ten dienste van elkaar en ten dienste van de wereld?

3.

Maar juist met het oog hierop moeten we niet op de berg willen blijven. We moeten van de berg afdalen. Vanaf de top van de berg toont het leven zich zoals het er van bovenaf uitziet en kun je snel de indruk krijgen precies te kunnen aanwijzen wat hoe eigenlijk zou moeten, juist omdat je erbuiten staat. Maar wij staan nooit buiten het leven en zijn er altijd deel van. Wij staan nooit boven de dreigende of al gerealiseerde wanorde, de komende of actuele verwonding of pijn, de aangekondigde of al ingetreden dood. We staan er middenin. Het licht dat dankzij Jezus' verbondenheid met Mozes en Elia van zijn gezicht afstraalt, krijgt pas echt

betekenis als het ergens op valt, als het het bestaan verlicht, de gestalte aanneemt van – zoals de psalm zegt – een lamp voor onze voeten en een licht op ons pad (Ps. 119,105). Het beslissende in het evangelie van vanmorgen is niet dat Petrus, Jacobus en Johannes met Jezus de berg *opgaan*, het beslissende is dat ze de berg *af dalen*. Dat wat zij op de berg gezien hebben, dat is wat er op het spel staat in de geschiedenis die komen gaat. De gerechtigheid van Gods wet, het bevrijdende perspectief van Gods profeten en het licht van Gods levengevende aanwezigheid zijn verborgen in de geschiedenis van conflict en geweld, van verlies en verraad, van onrecht en wanhoop en dood en ondergang die vanaf dit punt in het evangelie Jezus toekomst is, die altijd weer onze toekomst blijkt te zijn.

Als Mozes in de woestijn op aanwijzing van God zelf het heiligdom heeft gebouwd en ingericht, wordt er verteld hoe de wolk van Gods aanwezigheid neerdaalt op de tent van samenkomst en de heerlijkheid van God de verblijfplaats vervult (Ex. 40,35). Zo daalt in het evangelie van vandaag de wolk van Gods aanwezigheid neer op Jezus, klinkt Gods aanwezigheid op in zijn woorden en vervult Gods aanwezigheid zijn geschiedenis. Zo wordt God ten nauwste verbonden met al degenen die het vergaat zoals het hem vergaat: die strijden voor wat goed is, lijden onder wat kwaad is, dodelijk gewond raken door wie machten en krachten misbruiken, ten onder gaan door de blindheid van degenen die het licht niet meer kunnen zien omdat zij hun blijvende woonplaats hebben gezocht en gevonden temidden van het duister. Voortaan is ons leven de plaats van Gods aanwezigheid doordat dit leven de weerspiegeling is van Jezus' leven en het licht van zijn gezicht afstraalt op ons.

Als we ons eigen leven herkennen in Jezus' leven en dood, zijn wij van God zoals Hij van God is. De apostel Paulus schrijft aan de christenen van Korinte: 'Dezelfde God die gezegd heeft: "Uit de duisternis zal licht schijnen", heeft zijn licht laten schijnen in ons hart om de kennis te laten stralen van zijn heerlijkheid die ligt over het gelaat van Jezus Christus' (2 Kor. 4,6). Geloof ontstaat wanneer in ons het vermogen wordt gewekt om alles te zien in het licht dat afstraalt van het gezicht van Jezus als Hij op de berg van gedaante verandert en dat verborgen is in zijn leven als Hij van de berg afdaald in kwetsbaarheid en gekwetstheid en als hoop op Gods rijk van recht en vrede en hartstochtelijke verlangen naar het aanbreken ervan, de gestalten ervan worden. In onze hoop is de Gezalfde verborgen in ons, in ons verlangen zijn wij geborgen in hem en via hem in God. – Moge het zo zijn.

Erik Borgman